

הוצאת הס"ת, אין לו להעיר בתור ש"ץ
לאחרים שניהגו כך, ועליו להתחיל ולומר
ברוך שמיא מיד אף אם מי שקיבל הוצאה
והכנסה טרם הוציא את הס"ת מהארון.

סימן מא

בענין אופן אחיזת הס"ת בשעת הולכתו והחזרתו

שהעידו עדים נאמנים בשם החזו"א,
שהמגביה את הס"ת לאחר שגמרו לגלול
לא יהפכו אלא יאחזו כמו שגללו, דהיינו
שהצד הנפתח כלפי האוחז.

וכע"ז הובא בספר אעלה בתמר (עמ' י"ג),
ויעו"ש שהגרא"ל שטיינמן
שליט"א כתב בשם החזו"א שקיפל את
הטלית כשהעטרה לצד הפנימי, דטוב
שהצד הנאה יהיה לבפנים. והעיר ע"ז
הגר"ח קניבסקי שליט"א בזה"ל "נכון,
שמעתי, וכמו"כ אמר גם על החזקת ס"ת
שהאוחז יחזיק כשהכתב של הספר לצד
שלו. ובאמת יש ע"ז ראייה מהרמ"א
בהלכות קריה"ת קמ"ז סע' א' שכתב, יש
אומרים שאם המעיל בצד אחד פשתן ובצד
אחד משי צריך להפך המשי לצד הספר
ולגלול ולא נהגו כן, עכ"ל, וע' במג"א
ובמשנ"ב שם, וזה תלוי במחלוקת שיש
שם. ועע"ש (עמ' ט"ז) גם בשם הגרא"ל
שטיינמן שהחזו"א אמר שהאוחז ס"ת
יחזיק צד הנפתח שבספר כלפי האוחז.
[מהטעם הנ"ל שהצד הנאה יהיה
לבפנים]. קכד

א. מנהג העולם, שכשהש"ץ מוליך את
הספר תורה מארון הקודש לבימה, וכן
כשמחזירו אחר קריאת התורה, הצד
הנפתח של הס"ת הוא כלפי העם, כך
שהציבור רואים את הצד הרקום והמהודר
יותר של הפרוכת. וכ"כ היעב"ץ (בהגה"ה
לסידורו דף קס"ג:) דמחזיקים את הס"ת
כשמקום פתיחתו של הס"ת לפניו.

ואף שבשעת ההגבהה והגלילה מבואר
במשנ"ב (קמ"ז סקט"ז) דכבוד התורה
שהס"ת יהיה נגד פניו של המחזיק את
הס"ת, מ"מ כשמוליכים ומחזירים את
הס"ת קודם קריה"ת ולאחריה, המנהג הוא
להחזיק את הצד הנפתח כלפי הציבור,
ואדבר זהו כבוד התורה, שהידור הפרוכת
יראה לעם.

ב. אמנם בספר ארחות רבנו (ח"ג עמ'
רי"ד) הובא מהגר"ח קניבסקי שליט"א,
שהחזו"א הקפיד שהמוליך את הס"ת הן
לקריאה לבימה והן להכנסה לארון, יוליכו
עם הצד הנפתח לצד האוחז. וע"ש
שהחזו"א היה מהפך את הס"ת ביד האוחז
כך שהצד הנפתח יהיה כלפיו. ועע"ש

קכד. אמנם יעו"ש באילת השחר (זבחים כד:) שדייק מרש"י שם (ד"ה ובית עורה לחוץ) לענין הולכת האברים
למזבח, דתנן שהחזיק הרגל של ימין בשמאלו ובית עורה לחוץ, ופרש"י "כלפי העם, ומקום החתך כלפי

ג. והנה אפשר באמת שעיקר הנידון תלוי בדברי הראשונים לענין מעיל הס"ת, [וכמו שהזכיר שם הגר"ח"ק]. דיעויין במרדכי (סוף פר' בני העיר סי' תתל"ד) שהביא בשם הר"ר אליעזר מגרמייזא, שאם יש מפה לס"ת שהיא מצד אחד משי ומצד אחד פשתן, צריך לשום צד המשי לספר תורה וצד הפשתן כלפי חוץ, דומיא דמזבח הקטורת. וכע"ז כתב בספר חסידים (סי' תתקלא), "אדם הגולל ס"ת ומשים המפות על ס"ת ויש מפה שמצד אחת יפה מאד ומהעבר האחר אינה יפה כל כך, יהפוך היופי כנגד הס"ת שהרי הקרשים לצד הפנימי מצופים זהב, וכן המקדש והמסך רוקם והציור היפה לצד הפנימי ושאינו יפה ואדני נחושת לחוץ. ומאידך הב"י (בסוס"י קנ"ג) כתב על דברי המרדכי דלא נהגו כן. ויעויין ברמ"א (קמ"ז סע' א') שהביא את המרדכי ואת דברי הב"י. וע"ש במשנ"ב (קמ"ז סק"י) שכתב, "הנה המג"א כתב דמ"מ לכתחילה, טוב לנהוג כן, ובביאור הגר"א הסכים לשו"ע דאותה דעה אין לה עיקר, וע"כ יש שכתבו דבעל נפש יעשה מפה משני צדדים בשווה, ואף שפשתן באמצע נמי שרי, דומיא דארון שהיה מחופה זהב מבית ומחוץ ועץ באמצע".

ובמקו"א הארכנו הרבה בדברי הראשונים שדנו, אם דין הידור מצוה הנלמד מזה אלי ואנוהו נאמר גם בדברים מכוסים שלא נראים לבני אדם. ואפשר שהמרדכי והב"י נחלקו בשאלה זו, וכן משמע בביאור הגר"א (קמ"ז סע' א') ע"ש, וע"ע בשו"ת בנין שלמה (סי' ו' ד"ה ושוב). ונתבאר שם דאפש"ל עוד שבעיקר הדבר כו"ע מודו דשייך הידור מצוה במכוסה, אלא דהב"י ס"ל דמ"מ ההידור כלפי חוץ חשוב יותר מההידור במקום המכוסה. וע"ע במשנת יעבץ (או"ח סי' ס"ז או' ח') מש"כ לבאר בזה. ויש לציין עוד למתני בשקלים (פ"ח מ"ד) דפרוכת שנטמאה ומטבילין אותה, אם היתה חדשה שוטחין אותה על גג האיצטבא כדי שיראו העם את מלאכתה שהיא נאה. וע"ע ביומא (ע). שכל אחד ואחד מביא ס"ת מביתו וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים, ופרש"י, "להראות נוי של ס"ת ותפארת בעליה שטרח להתנאות במצוה וכו".

ומיהו לקושטא דמילתא נראה דהדמיון בין נדו"ד, לבין מה שנחלקו הראשונים במעיל של ס"ת שצידו אחד פשתן וכו' אינו מוכרח כלל. דלכאורה כל הסברא שם שהצד היפה יהיה כלפי פנים הוא כדי שהיופי יהיה לצד הספר, אבל כאן הנידון

המוליך דהכי שפיר שלא יראה החתך", ודייק האילת השחר דמשמע דדרך כבוד הוא שיהא הצד הנאה יותר כלפי העם. ואולי יש ללמוד מכאן לענין ס"ת דיאחזנו באופן שהצד המכובד יותר יהיה לצד העם כמו שנוהגים העולם, ודלא כמו שאומרים בשם החזו"א שיאחזנו בצד הפנימי אליו, עכ"ד. [והעירני הרב מיכאל ספראי שליט"א דיש סברא לחלק, שדבר מגונה יש להסתירו שלא יראו אותו העם, ולכן מקום החתך הוא כלפי המוליך. אבל דבר שהוא נאה מצד אחד ומצידו הב' הוא פחות נאה אך עכ"פ אינו מגונה, שפיר יש לקחת את הצד הנאה כלפי פנים, שזהו הידור].

הוא רק מה יהיה כלפי מחזיק הספר, כי כלפי הס"ת מאי נפקא מינה כיצד מחזיקו, ומה כבוד יש לס"ת במה שנוי לצד גוף הנושא ולא לצד העם, וא"כ צ"ב מה הסברא שהצד הנפתח יהיה כלפי האוחז. ובדוחק קצת אפשר לומר שאם מראים את החלק היפה לעם, נראה הדבר שזה העיקר, משא"כ אם החלק היפה מוסתר ע"י

המחזיקו, יותר ברור ומובן שהעיקר זה היופי כלפי הס"ת, ואכתי יל"ע בדבר.

ד. ונראה דאף הרוצה לנהוג כהחזו"א, מ"מ אם הוא מתפלל במקום שהמנהג הוא להחזיק את הס"ת כשהצד הנפתח כלפי העם כמו שמקובל, אין לו לשנות ולעשות דברים שיראו משונים בעיני הציבור. וכן שמעתי מכמה ת"ח כדבר פשוט. קכה

סימן מב

בענין הקדיש שאחר קריאת התורה

אחרוני זמנינו דנו למי שייך הקדיש שאחר קריאת התורה, האם דוקא לבעל קורא או שגם אבלים ובעלי יאהרציט רשאים לאומרו. ונראה לעיין בדברים, ואם יש לחלק בזה בין אם האבל ניגש כש"ץ בשחרית או לא.

א. בראשונים מבוארים כמה טעמים לעיקר אמירת הקדיש אחר קריאת התורה. (א) התוס' (מגילה כג. ד"ה כיון) כתבו שתקנו לומר קדיש בין השבעה קרואים למפטר כדי להודיע שאינו ממנין השבעה. (ב) בתשו' הר"י מגאש (סי' מ"ט, הובאה בברכ"י קמ"ג סע' א'), כתב דטעם הקדיש הוא כדי להפסיק בין הקריאה

בתורה לקריאה בנביא. וע"ש בר"י מגאש שלכן בב' וה' שלא מפטירים בנביא א"צ לומר קדיש, וזה דלא כמנהגנו שאומרים קדיש גם בב' וה'. (ג) הב"י (ריש סי' נ"ה) הביא מהאגור בשם הראב"ד, דהקדיש אחר קריה"ת הוא משום שקריה"ת היא מצוה בפני עצמה, והיינו להפריד בין קריה"ת לתפילה. (ד) והרוקח (הל' תשעה באב אות שי"א) כתב דטעם הקדיש הוא לפי שאין לך כל דיבור ודיבור שבתורה שאין בו שם המפורש שאין אנו יודעים, לפיכך צריך להקדיש על אותו שם.

והנה ג' הטעמים הראשונים הם טעמים השייכים לסדר התפילה, ונראה

קכה. ומיהו כששאלתי את הגר"ח קניבסקי שליט"א במי שרוצה לנהוג כחזו"א בהוצאת והולכת הס"ת, ונמצא בבית כנסת שבדרך כלל לא נוהגים כך, איך יעשה, האם כחזו"א, או שיש לחוש בזה לשינוי מנהג ולכך שאנשים יתמהו ולא יבינו, השיב לי הגר"ח ק"ב ז"ל "לא שמים לב ע"ז". וצע"ג.